

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

11 de Culpa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Cauendum in omnibus superioribus casibus, ne vfura irrepant, & splendido titulo eius quod interest, se exornent: quod fiet, si nota illa due retineantur, quod id quod interest sit damni emergentis, & lucri cessantis: vfura, lucri emergentis, & damni cessantis. Quæ si obserues & distinguas, nullo scrupulo poteris id quod interest petere omni iure suffragante.

¶ Nam si liquet ex præcedentibus iure ciuili concessum, l. 1. de senten. que pro eo quod inter. C. iure potificio, & per tuas de arbitris, c. 1. de plus petitis. c. sacro, de senten. excomm. & iure diuino, c. 22. & 21. Exodi, vnde c. 1. & 2. de iur. ap. Gregor. Et si vfurarium nomen pro eo quod interest, accipiatur, id est, pro lucro cessante, recte eas tibi accipies. Finit enim inter mercatores lucrum ex negotiatione & societate pecuniarum & industria, l. si non fuerint, pro soc. in P. de quo arbitror loquor Domini apud D. Mathæum, cap. 25. Serue piger, inquit, & male ego oportuit te pecuniam meam committere numulariis, & ego veniens, cum vfuris accepissem eam. Intellico namque ibi vfuras dici, pro iusto lucro, ex negotiatione, non autem agi de vfuris veritatis, de quibus postea, Deo fauente: neque puto etiam permittum esse, nõ negotiatori, mutuo dare pecunias ad vfuram negotiandi, non communicato damno, sed tantum accepto lucro: imo dico hoc esse quare excusationem in peccatis, & ex labore & industria negotiatoris, furto supplare labores. Sed hæc hæc tenus de eo quod interest, nunc de culpa, de qua eius quod interest finitio meminit, & postea de dolo agamus.

De Culpa. Cap. II.

- 1 Culpa necessaria cognitio.
- 2 Culpa quid sit.
- 3 Culpa diuisio, & negligentia diligentia, gradus.
- 4 Culpa lata, & doli distinctio.
- 5 De leuissima, & in quibus consideretur culpa, leuis, & lata, & leuissima.

¶ Culpa breuem epitomen adiciendam tractationi eius quod interest conuenit: quia & illud, & contractus, & actiones de ea sæpe notionem exigunt. Quidam enim contractus, dolum malum duntaxat recipiunt, quidam & dolum & culpam. Dolum tantum, depositum, precarium: dolum & culpam mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, dotis datio, tutela, negotia gesta, in his quidem & diligentia: & vltra in omnibus venit quod venire placuit ex istis, l. contractus, 24. de reg. iur. ¶ Culpa est, omisso cura, vel diligentia, quæ alicui rei adhibere debemus, cum possumus. In culpa itaque omisso curæ negligentiam demonstrat: quia magna negligentia, culpa est, magna, de verbor. sign. l. socius socio 73. pro socio in P. Culpa secundum Baldum est, non prouidere prouidenda, Bald. in l. solam, C. de rebus. quo nomine culpa maxime differt a dolo: quia hæc in omittendo, ille in committendo, l. si putator, 31. ad l. Aquil. in P. Et dolo culpa non dicitur accidere, quod casu male successit, dum quis re vitur suo tempore: vt si tempestate perierit nauis, quam quis tempore legitimo navigationis pelago commiserit: dum modo ei idoneos præfecerit, l. virique, 16. q. 1. de rei vind. in P. lib. 6. tit. 1. Nec in culpam, vel reprehensionem iustam incidisse dicitur, qui fecit, & e modo, quo ab aliis publice sceler fieri: veluti, si quis res oppignoras deposuerit in horreis publicis more aliorum, & inde subtraha sint, l. pignus, 18. de pignor. act. l. 4. C. ii. 24. Culpaque carere videtur, qui omnia fecit, quæ diligentissimus quisque obseruasset, vt ait Caius, l. si merces, 28. §. qui eorum loca. P. Atque cū culpa dicitur in summa secundum Baldum, l. Bald. in l. que fortuitis, de pign. actio. omne reprehensibile, sic vt ait Cicero, 1. Officior. Ne maior pena sit quam culpa, cauendum est. Nec omnis omisso cuiusque diligentia, absolute culpa est, sed eius tantum, quam lex adhibere iubet. & quam cum possumus, non adhibemus: alioquin culpam abesse dicimus, l. contractus, §. fin. & l. culpa caret, de reg. iur. l. in omnibus, l. in delictis. de noxal. actio in P. vt si quis extranea vi prohibeatur diligentiam adhibere rebus, vt in l. si rebenda. ad leg. Rhod. de iact. in P. cum simul. Contra ommissionis culpæ est incurtia facere aliud quam facere oporteat, & ita quæ faciendæ sunt omittente: vt immiscere se negotio ad se non pertinenti, l. culpa est, de regul. iur. Pignori quod omnes sciunt, vel scire debent, l. cedere diem, 13. §. fin. & l. lata culpa, 223. de verb. signif. in P. Cum enim non adhibita cura, & neglectu res tractamus, fit quod fieri non debet, l. si feruum, §. 1. de verb. obligat. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere quod iustus est, l. qui non facit, de regul. iur. Ita imperitia quoque culpa annuatur, vt in l. imperitia, de

regul. iur. in P. cum quis ea præsumit facere, in quo suam imperitiam alii scire potest esse damnosam, l. illicitas, §. si cuius medio. de offic. praesid. in P. §. imperitia, de lege Aquil. apud Iustin. l. si quis in dolo, §. Celsus, loc. in P. l. idem iuris, l. 15. §. fin. ad leg. Aquil. in P.

¶ Diuiditur culpa, in latam, leuem, & leuissimam. Quæ vtriusque cilius appareant, perpendendi sunt diligentia gradus, ex quorum incuria vel omissione, gradus culpa sulcipit. Cura itaque vel diligentia, circa res consideratur in iure exacta, communis & minor. Exacta illa dicitur, quam suis rebus prudentiores & diligentiores patres familias solent adhibere, præter ordinariam seu communem, vel vulgarem modum, §. item is cui res aliqua, qui mod. re contrahat. oblig. apud Iustin. Porro exactissimam non considerat, nec requirit ius diligentiam, quam vocat delatoriam, l. nec supina, de iur. & facti ignorans in P. & nimium curiosam, qualis est in delatoribus, qui ideo curiosi, tit. de curiosi, lib. 10. C. didi, & diligentia curiosa quoque delatoria. Diligentia & cura communis illa est, quæ communiter a prudentibus & bonis patribus familias, rebus suis adhibetur, l. quod Nerua, de positi. in P. ibi ad eum modum & c. d. §. is cui, quibus mod. re contrah. oblig. Minor diligentia circa res alienas consideratur, habita ratione moris eius, quo solet res suas tractare, vt et si negligens in rebus suis sit, tamen eandem diligentiam quam suis adhibet, rebus alienis quoque adhibeat, dicitur, l. quod Nerua sibi sitamen ad suum modum & c. His suppositis, nunc cape, latam culpam esse, non adhibuisse diligentiam, curam, vel operam rebus alienis, quam quilibet etiam parum diligens, rebus suis solet adhibere. Et hæc nimia negligentia dicitur, d. l. cedere diem, §. fin. & l. lata culpa, de verbor. signif. videlicet declinatio quedam prudentia, quæ quemadmodum natura nobis est insita: qualis non cogitare naturales euentus, qui facile accidunt: velle nauigare aduersa tempestate tempore: supra modum equum conducendum onerare, vel ipsum longiori itinere vexare: seminare, aut merere temporibus incongruis, Bald. in l. que fortuitis, §. colum. de pign. actio. ignorare iura, l. de atate, §. qui tanto, de interrog. actio. l. leges, C. de legio. l. 12. de iuris & facti sign. in P. Dicitur quoque hæc culpa, magna negligentia, lata, & latior: magna culpa, & dolo, l. magna culpa, de verborum signif. id est, dolo præsumtus, & magna culpa dolo proxima, quod præsumtam in se fraudem contineat, l. quod Nerua, de positi. quia dolo facere videtur, qui non facit quod facere potest, l. si procurator, §. §. fin. manda. lib. 17. in P. tit. 1. Vt dolo facere præsumitur, & dicitur procurator, qui non exigit, vel persequitur, quod exigere vel persequi potest, l. dolo est, 44. in l. glo. §. fin. manda. lib. 1. dolo, ad legem Falcid. in P. Non tamen culpa, dolo vere dici potest: verum quidem proxima dolo appellabitur. Simili modo contra doli alii, tantum culpam: alii, dolum & culpam simul considerant, l. contractus, de reg. iur.

¶ Proinde non omnis qui in nimia negligentia est, vel in lata culpa, statim in mala fide esse dicitur: puta, si in iure errauerit, & arbitretur se recte agere, cum tamen contra ius ageret, l. sed esse leg. 28. §. circa de petitis. hered. lib. 5. P. tit. 3. Qui autem in dolo est, proculdubio in mala fide erit. Quare in culpa non iuratur in iustem: dolo autem & contumacia iuratur, l. 2. & l. nalli, §. penult. de in lit. iurand. P. Atque pena, quæ dolo debetur, in ciuilibus quidem negotiis, ratione præsumtionis doli, ad latam culpam transfertur vt plerumque: in criminalibus autem, vbi de poena agitur corporali, non vtique, in l. 1. si menfor falsum mod. dice. lib. 11. P. tit. 6. Differunt & in aliis pluribus dolo & culpa, quæ libens prætermitto, l. Cornelia, ad l. Corn. de sic. P. Leuis culpa, est ommissio eorum, quæ diligens paterfamilias in rebus suis solet adhibere: ommissio, videlicet, diligentia communis, sed vide differentias in gl. in l. in actionibus, in verb. non etiam, de in lit. iurand. gloss. in §. suspensus autem, de suspectis tutor. apud Iustin. Hæc culpa leuis sæpius sine alia adiectione culpa dicitur, & nomine culpæ si nihil aliud adiectum fuerit, pro leui interpretanda, vt in l. si cum venderet, & l. seg. & l. ea regitur, de pigno. act. in P. dicto §. item is, cui res aliqua, & §. fin. quibus mod. re contrahit. oblig. l. in reb. commo. in P. l. socius socio, 73. pro socio, in P. quandoque autem pro lata, quam proprie dicuntur vocari culpam gloss. in l. filiofamilias, in l. 26. §. maritum, soluto matrimon. in P. & in l. si constante, §. si maritus eius, eod. tit. Sed facilis erit discretio, pro qua nomen inferuntur sit, si obserues que in contextu hypotheseon, cui inferuntur, dicuntur.

¶ Leuissima culpa appellatur ommissio curæ, & diligentia exactissima, l. cum res, 29. §. culpa, de legat. 1. docet gloss. in l. in venditione, §. de tempore locationis, in verb. ex culpa, de bonis ant. iudi. possiden. lib. 42. P. tit. 1. quæ vix consideratur, l. nec supina, de iur. & facti ignorans. Leuissima, non esse diligentissimum, l. contractus, de reg. iur.

reg. iur. omittere que diligentissimus facere posset. Bart. in l. si cum
 vendere. §. si de pig. act. per l. in rebus. comm. p. facit textus in l. si mor-
 res. §. qui committunt. loca. in P. Culpa levis & leuissima puniuntur
 in damnis datis. toto titulo. ad leg. Aquil. c. si cui dignum. & de homic.
 non vtrique si commodatum factum fuerit gratia dantis tantum.
 Baldus. in d. l. qua fortuitis. pen. colum. nec in precario consideran-
 tur. nec in pignoris. leuissima. Bald. ubi supra. Impuratur tamē
 ei culpa leuissima. qui suis rebus adhibuit diligentiam. & qui alie-
 nis sibi commissis quoque adhibere poterat. glo. in l. etiam. §. i. so-
 lut. mar. Si depositum fiat gratia deponentis tantum. in actione
 depositi contraria. venit leuissima culpa. si seruus. §. id quod eni-
 densius. de furt. in P. In directis. si se depositarius obtulerit. tenetur
 de leuissima. a. l. §. si de dep. in P. si se non obtulerit. tantum de leui-
 & latiore. l. quod Nerys. eod. tit. in P. l. i. Cod. eod. l. contractus. de
 reg. iur. in P. Si depositarius tantum gratia fiat. depositarius qui di-
 recta obligatus est. tenetur de leuissima. l. si quis nec cassam. si cer-
 tum petat. in P. si contraria. tantum de lata. argu. l. si ut certo §. nunc
 videndum. commod. in P. si vtriusque. de leui. l. §. si de dep. in P. In
 mandato. quod fit gratia mandantis. si de directa agatur actione.
 & in mandato exequendo modica aut nulla exagatur industria.
 procuratori imputatur solum dolus & lata culpa. l. si fideiussor in
 prin. §. i. manda. sicut in depositario dictum est. Si autē aliquid.
 sed non magnae industriae exagatur. ut quia oportet emere. ven-
 dere. &c. venit dolus. lata & leuis culpa. in re manda. mandati. C.
 Quod si exactissimam diligentiam mandatum exgat. & quis il-
 lud susceperit. videtur se obligasse ad eam prestanda: unde de le-
 uissima culpa tenetur: vt si agatur de procuratore ad litē. l. a pro-
 curatore manda. C. de similibus. At in contraria actione agitur
 quoque & de leuissima culpa. l. si seruus. §. quod vtro. & §. sequenti.
 de furt. in P. In tutela venit lata culpa. & leuis. & dolus. l. quicquid.
 C. ubi iudex. In actione negotiorum gestorum. venit & lata culpa.
 & leuis. l. 3. inter dum. de negot. gest. in P. In precario. & venit
 dolus. & lata culpa tantum. ante moram. l. quassum. §. illud. de pre-
 car. in P. post moram. & culpa leuis. d. l. quassum. §. ex hoc. Porro
 quod pertinet ad contractus in nominatos. habita ratione cotra-
 ctuum nominatorum. secundum naturam quibus assimilantur.
 & dolum vel culpam recipiunt. eum qui si se in spectori. com-
 mo. in P. Ceterum in negotiis. quae ex vltima pendente testamen-
 taria voluntate. aliquando heres ex testamento percipit modica
 utilitatem. legatarii autem. aut fidei commissarii magnam. &
 tunc solus dolus & lata culpa consideratur. l. multo. §. sed enim. ad
 senatus. T. rebellia. in P. inter dum heres magnam. & legatarii &
 fidei commissarii paruum. & tunc venit leuissima culpa. l. cum res.
 §. culpa. de leg. i. Quemadmodum & cum aequalis utilitas ex testa-
 mento ad heredem. & legatarium pertinet. venit & leuis culpa.
 l. cum seruis. §. cum quid. de lega. i. iuncta l. si ut certo. §. nunc viden-
 dum. commoda. P. In summa. debitor si conueniatur. pro re actione
 reali. si possessor sit bonae fidei. non tenetur de negligentia. l. ei
 qui. §. si de peri. hered. si male fidei. tenetur. l. si quis possessor. §. sicut
 autem. de peri. hered. si vero actione personali conueniatur. si debi-
 tor in culpa. & creditor quoque in mora fuerit. debitori culpa
 negligentiae speciei non imputatur. l. si mora. de solutionib. l. si per
 emorem de periculo & comodo rei vend. Quod si creditor non fuit
 in mora. distinctionem adhibemus. num petat quod meum fuit:
 & tunc semper debitor tenetur de negligentia. siue circa rem. siue
 circa fructus. l. videamus. in prin. de vso. P. aut petam quod me-
 um numquam fuit. sed mihi debitum est: quo casu si circa rem
 ipsam negligentia sit. imputatur negligentia. l. si seruum. Strychum.
 ff. de verb. oblig. l. quod si nolis. §. qui mancipia de ad. edict. P. Si au-
 tem circa fructus. & si in mora non est. non tenetur de negligentia.
 l. venditor. §. quemadmodum. de hered. vel actio. vend. in P. post
 moram autem. tenetur. vel ad fructus. vel ad quod interest. secun-
 dum distinctionem Bart. in l. si filius. in fine. de verb. oblig.

De Casibus fortuitis. Cap. 12.

- 1 Casus fortuitus quid.
- 2 Quot sint casus fortuiti.
- 3 Casus fortuitus quomodo distinguitur ab improviso.
- 4 Fortuitorum casus. diuina & humana.
- 5 Quando quis tenetur de fortuito.
- 6 Quomodo a damnis fortuitorum casuum quis liberari vel releuari potest.

Q Via damnum. † aut interitus rei. & id quod interest. quod
 petitur. tanquam ex culpa vel dolo alterius proueniens. ple-
 rumque per exceptionem casus fortuiti eliditur: paucis quoque
 de casibus fortuitis. quorum ratio habetur. age dum est. Casus
 fortuitus dicitur. in reb. commo. in P. l. i. Cod. eo. tit. l. que fortuitus.
 de pign. actio. C. l. 2. §. si eo tempore. de administ. rer. ad eus. ta. perti-
 nen. in P. id cui per humanum consilium non potest prouideri.
 vel resisti. nisi difficile. Pro quo idcirco nemo tenetur nisi sua
 culpa in eum incidit. l. penul. Cod. de vso. si uel. l. si. de praescrip. 30.
 vel. 40. annor.

† Sunt autem tot casus fortuiti. vt numerari nequeant.

† Estque casus fortuitus. diuersus a casu improviso. Quia im-
 proviso casui aliquando prouideri potest. & ob negligentiam.
 inibi culpa reprehenditur. & ob culpam damnatio fit: at in casu
 fortuito nequaquam. ut in l. qui occiderit. 30. §. in hac quoque a-
 ctione. & litem Mela. ad l. Aquil. in P.

† Accidit autē casus fortuitus. vel ex facto seu causa natura.
 vel facto seu causa hominis. Quae ex facto naturae ex in prouiso
 accidunt. dicuntur aliquando fatalia. l. cum duobus. §. damna. pro
 socio. in P. cuiusmodi sunt maris tempestas. naufragium. §. si is cui
 res. quib. mod. re contrab. oblig. l. contractus. in fin. de reg. iur. grandina-
 tio. sterilitas. l. licet. Cod. loca. c. propter sterilitatem. eod. tit. ap. Grego.
 fluminis imperus. valetudo. l. 2. §. si quis in iudicio si quis cauit. in P.
 mors. d. l. contractus. de reg. iur. vis maior. quam Graeci diuini di-
 cunt. l. si merces. §. vis maior. loca. in P. fluminum & glaculorum
 incursus & damnum. l. ex conducto. §. si vis tempestatis eo tit. in P. lo-
 ca. & similia. Factus hominis accidit fortuiti casus. quales latro-
 num iustitiae. §. item is cui res. quib. mod. re contrab. oblig. l. i. C. de de-
 posit. d. l. contractus. de reg. iur. hactium infidiae. l. i. commod. C. l. ex
 conducto. l. 3. §. si vis tempestatis. loca. in P. d. l. i. de dep. si cerdium
 a facto hominis. d. §. item is cui. furtum. l. cum duobus. §. damna. pro
 socio. in P. l. dominus horreorum. loca. in P. vis priuata. falsa testimo-
 positio. iniqua iudicis sententia & similes. Fortuito damna acci-
 dentia ex fato. non considerantur. utpote quae ex voluntate faci-
 entis. facta non videantur. Vlpian. in l. 2. de condit. & demonstra. in
 P. lib. 35. tit. i. nihil interest. l. 3. 2. ad leg. fal. de adult. in P.

† Ceterum dolus malus praecedens casum. casu superueni-
 ente non purgatur. l. si heres dolo malo. de noval. actio. lib. 9. P. tit.
 4. Item si culpa praecedens veniat vel cadat in moram. proculdu-
 bio post moram quis tenetur de casu fortuito superueniente. l.
 quod te si cert. petat. in P. l. si ex lega. causa. de verb. oblig. in P. Quod
 si culpa praecedat. quae in moram non cadat. si ea culpa non est
 ordinata ad casum. id est. si talis sit culpa. ex qua non possit casus
 orti vel contingere. qui commisit. non tenetur ob eam rem de
 casu. l. non omne. de statu liberis. in C. si autem ordinata sit ad casum.
 & is sequatur propter illam culpam. tunc de eo tenetur. l. si ut
 certo. §. inter dum. & ibi nota Bartol. commod. litem Mela. & l. qui
 occideris. §. in hac. ad leg. Aquil. P. At si culpa talis non sit. quae sit
 ordinata ad casum qui contigit. distinguit Bartolus an in facien-
 do. vel non faciendo consistat. vel commissa sit: si in non facien-
 do. non tenetur quis de casu ob culpam. l. & in totum. de impens.
 in reb. dota. fact. Si in faciendo. distinguitur. an factum non cadat
 in delictum. vt tunc non tenetur de casu. l. si §. i. ad l. Rhod. de act.
 aut si cadat in delictum. num delictum committatur circa rem
 aut circa vsum rei. Si enim culpa vel delictum cadat circa rem
 ipsam. tenetur qui in culpa. de casu fortuito postea eueniente. l.
 ita vulneratus. ad l. Aquil. si circa vsum rei. contra vt non tenetur
 de casu fortuito postea eueniente. l. qui furtum. de conditio.
 fortuna in P. Si quis tamen periculo temere se obiciat. reus
 culpae. & debiti est. l. cum duobus. §. damna. & §. qui sagariam.
 loca. in P.

† Porro si quis velit a damnis casuum fortuitorum liberari.
 vel releuari. operae pretium est. vt coram iudice loci. vbi conti-
 gerint. attestaciones testibus adhibitis de illis eoponat intra an-
 num: nam postea non audietur. l. 2. & 3. de naufragis. l. 11. C. si. vide
 Antonium de Curcio. in singul. in verb. testis. incipient. testis. vbi a-
 liquis patitur. &c. nec interest sint ne vocati quorum interest. si
 longe absint: verum si prope vocandi. si vocari commode pos-
 sint. vel salua & remanente illis. quam dicunt se habere. exceptio-
 nem. vt in aliis. c. quoniam frequenter. vt litem non constata &c. apud
 Greg. l. generaliter. §. his de praesenti. Cod. de reb. cred. l. laudabile.
 iuncta gl. si. de aduoc. d. iur. iudic. quod obseruare maxime debet
 redemptores. seu conductores fructuum. beneficiorum: videlicet vt suo
 tempore & dum certa iactura colligi potest ex fortuitis casibus.
 estimatores & testes idoneos adhibeat. Na qui casum obicit. de-